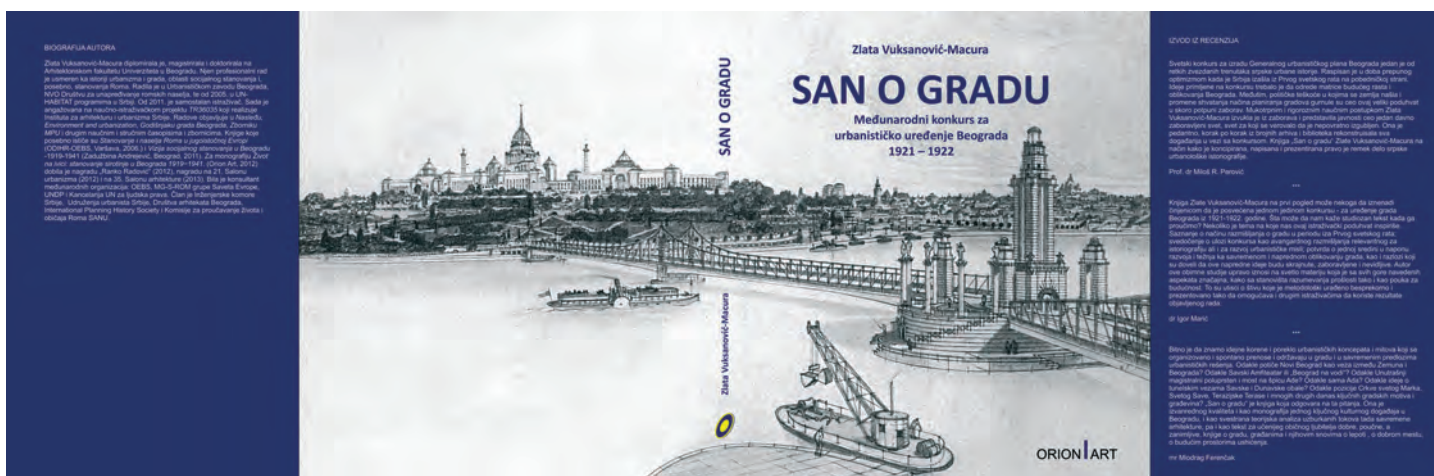

МИОДРАГ ФЕРЕНЧАК

КОНКУРС ЗА БЕОГРАД И САН О ГРАДУ

Ово је књига о једном архитектонско-урбанистичком конкурс у организованом у европском, балканском, југословенском и српском Београду почетком треће деценије двадесетог века. Ближи се читав век дистанце, а мноштво важних сазнања за град Београд као заједницу, за његове грађане и за његове специјалисте (истраживаче културе друштва, архитекте, урбанисте, политичаре), није записано нити обрађено како ваља. Најнужнији део тог недостатка отклоњен је књигом *Сан о граду: Међународни конкурс за урбанистичко уређење Београда 1921–1922*. Злате Вуксановић Мацура. То би, можда, било најважније и за овај коментар. Ипак, додаћемо још неколико акцената, кад је књигом већ и за то створена прилика.

Зашто би тај конкурс за обликовање града, па и књига о њему, био важан за грађане, интелектуалце и специјалисте Београда? Зашто уопште и зашто данас? Усудићу се да тврдим да је архитектонско-урбанистички конкурс једно од најделотворнијих оруђа које је развила савремена урбана култура за стимулисање открића и за увођење нових а потребних праваца, слика и решења за обликовање делова града, као и за стварање усмерене синергије за планирање и остварење добрих промена у градским јавним просторима. То није само прагматичан метод за квалитетно доношење одлука урбаног менаџмента. Кроз конкурс се стварају један позитиван и креативан набој и вртлог релевантних идеја о граду, у широком интелектуалном облаку грађана и струке. Нема бољих курсева у архитектури и урбанизму од учешћа на важном архитектонско-урбанистичком конкурс у. Та конкурсна *олуја идеја* увек донесе прелазак преко неког великог или малог прага у схватању сопственог града. То се деси чак и ако се идеје конкретних радова директно не реализују. Допринос конкурса идејама о граду увек је немерљиво значајан, а када је конкурс међународни, као што је то овај био, онда је у питању

joш виши степен интелектуалне интеракције. Због тога је научна, стручна и уметничка обрада важног конкурса друштвено битна, а управо то је Злата Вуксановић Мацура увидела и урадила својим *Сном о граду*. Када се изгубе плодови и трагови једног великог конкурса, град је претрпео ненадокнадив губитак и изгубио део своје културне основе за напредак.

У књизи *Сан о граду* Злата Вуксановић Мацура с пуном научном прецизношћу и дисциплином, али и саввим јасним и непосредним језиком и композицијом излагања, стрпљиво и потпуно, проналази, сабира, реконструише и приказује сав овај богати културни садржај *Међународног конкурса за уређење и проширење Београда*, чији је ток заузео две од почетних година између два најважнија рата за ту генерацију. Обрада је потпуна, а излагање занимљиво на највишем очекиваном нивоу за један *non fiction* текст.

Зашто су овај конкурс и књига *Сан о граду* важни данас? Прво, из мукотрпног тока прикупљања материјала о конкурсним радовима и настајања битних делова ове књиге, сасвим се јасно схвата рањивост тог културног материјала, културног слоја, како би рекли археолози, а он је управо то за београдске урбанисте и урбанизам. Ничега нема тамо где би требало да буде! Оригинили радова су вероватно изгорели са библиотеком на Косанчићевом венцу (што је тек у овој књизи утврђено или наслућено наводом савременог сведока). Ни други меродавни архиви у нас немају нешто као што је конкурсни материјал с цртежима. Ова књига ће сигурно утицати на то да се о чувању докумената и резултата архитектонско-урбанистичких конкурса мисли савесније. Друго, у управној, стручној и широкој јавности се последњих година неоправдано пропагирају ставови о малој практичној и употребној вредности конкурса уопште, а посебно међународних. Ништа нетачније од тога. Ова књига Злате Вуксановић Мацура

ће допринети да се такав став коригује, али и да се отклањају стварни недостаци који су се, од овог великог почетка до данас, у нас појавили и увећали. Треће, битно је да знамо идејне корене и порекло урбанистичких концепата и митова који се организовано и спонтано преносе и одржавају у граду и у савременим предлозима урбанистичких решења. Одакле потиче Нови Београд као веза између Земуна и Београда? Одакле Савски амфитеатар или *Београд на води*? Одакле унутрашњи магистрални полупрстен и мост на шпицу Аде? Одакле сама Ада? Одакле идеје о тунелским везама Савске и Дунавске обале? Одакле позиције Цркве Светог Марка, Светог Саве, Теразијске терасе и многих других данас кључних градских мотива, али и грађевина и митова? Све то и много више тема и фрагмената може се учити и открити у доступним цртежима и текстовима које су нам приложили ови врхунски европски тимови, а који су нам изнети на увид и поновно размишљање захваљујући књизи *Сан о граду* ауторке Злате Вуксановић Мацура и то управо сада када нам је добро размишљање о Београду тако драматично потребно.

Најзад, рецимо да ова урбанистичко-историјска обрада битне београдске теме код Злате Вуксановић Мацура није сама. Постоји, засад, трилогија тема: *Становање сиромашних у предграјном Београду, Генерални урбанистички план Београда 1923–1924. и Београдски међународни конкурс 1921–1922*. Када знамо да су нам стручни савременици овог периода оставили после рата веома мало сопствених хроника и реконструкција периода од 1918. до 1948. године (зашто, то је посебна тема), мислимо да се може десити да управо ова три рада, као камени ослонци за прелаз у води, одиграју значајну улогу у повезивању важних токова у урбанистичкој историји и урбанистичкој теорији у Београду и Србији. *Сан о граду: Међународни конкурс за урбанистичко уређење Београда 1921–1922*. јесте књига изванредног

КОНКУРС ЗА БЕОГРАД И *САН О ГРАДУ*

квалитета, и као монографија једног кључног културног догађаја у Београду, али и као свестрана теоријска анализа узбурканих токова тада савремене архитектуре, па и као текст за ученијег обичног љубитеља добре, поучне, а занимљиве књиге о граду, његовим грађанима и њиховим сновима о лепоти, о добром месту, о будућим просторима усхићења.

Ову књигу Злате Вуксановић Мацура треба на сваки начин и што пре одштампати и понудити и читаоцима и библиотекама, јер је то текст који је већ деценијама недостајао Београду и Србији. Нема сумње да ће га с поштовањем прихватити и у специјализованим институцијама у земљама Европе, чији су познати архитекти

учествовали на конкурс, јер се тамо, као што се и из књиге *Сан о граду* може видети, овим знањима посвећује примерена пажња.

Београд, 8. фебруар 2015.

Миодраг К. Ференчак,
самостални истраживач
Београд
miodrag.ferencak@gmail.com